

важливих подій його історичного життя, широкого кола філософських, релігійних, метафізичних узагальнень, що стосуються історичної долі конкретного міста або ж міста як такого.

Б) Природно-ландшафтна складова історіософського міського топосу виявляється через наголошення таких природних об'єктів, які відіграли важливу роль у житті або формуванні творчої особистості певної визначної для даного суспільства особи.

В) Емотивна складова історіософського міського топосу полягає в апелюванні до тих цінностей, духовних, моральних, мистецьких, які є пріоритетними для життя суспільства та нації.

Людські образи, які розкриваються в межах даного типу топосу – це переважно видатні історичні, політичні, релігійні діячі, представники культурної та мистецької сфери, які помітно вплинули на розвиток нації та особливості її менталітету.

В українській поезії історіософський міський топос у більшості випадків визначається пріоритетним наголошенням окремих етапів вітчизняної історії (Л. Забашта «На руїнах Херсонеса», О.Олесь «Княжа Україна», Ю. Липа «Київські легенди»), роздумами про історичну долю та філософський сенс інсування міської цивілізації (Т.Осьмачка «Сучасне місто лжеязыче...», А.Дністровий «Історіософське»), а також наголошенням зв'язків міста з життям та діяльністю певної визначної громадської особи (П.Филипович «Тарас Шевченко», А. Панів «Місто Коцюбинського», В.Біляїв «Тодось Осьмачка на майдані Логана»).

Водночас індивідуально-стильове розмаїття міських топосів, представлених у поетичних текстах того або іншого історико-літературного періоду, не завжди може бути чітко співвіднесене з одним із визначених типів. У практиці аналізу конкретних поетичних текстів інколи доцільніше говорити не про типи, а про предметно-тематичні доміанти, що можуть бути співвіднесені з тим або іншим типом міського топосу. Визначення та типологізація цих доміант, а також подальша деталізація просторових ознак міського поетичного топосу становить перспективу подальшого дослідження даної проблеми.

Отже, специфіка окресленого в поетичному творі образа міста виявляє себе у тісному зв'язку з предметно-тематичними ознаками певного типу міського поетичного топосу.

Марія БАГРІЙ

УДК 821.161.2

ОСОБЛИВОСТІ ЕПІСТОЛЯРНОГО СТИЛЮ ІГОРЯ КОСТЕЦЬКОГО

Стаття присвячена дослідженню епістолярію Ігоря Костецького з відомими діячами літератури і мистецтва. Особлива увага звертається на життєтворчість письменника крізь його епістолярну спадщину. Також досліджується вплив концепції епістолярію на формування індивідуально-неповторного стилю митця.

Ключові слова: *кореспонденція, стиль, епістолярій, літературний процес.*

Статья посвящена исследованию переписки Игоря Костецкого с известными деятелями литературы и искусства. Особое внимание обращается на жизненные и творческие перипетии писателя через его эпистолярій. Раскрывается влияние концепции корреспонденции на формирование индивидуально-неповторимого стиля писателя.

Ключевые слова: *корреспонденция, стиль, эпистолярій, литературный процесс.*

The article dedicated to the researching of writing letters of Ihor Kostetskiy century with famous people of literature and art. Special attention pays to writer's life and art eventsthrough his epistolary . It also studies the influence of the epistolary concept on the formation of the writer's individual and unigue style.

Key words: *correspondence, style, epistolary, literary process.*

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Епістолярій – неоціненне джерело свідчень про життєтворчість майстрів слова та їх адресатів, "це саме минуле, яким воно було, зафіксоване і нетлінне"[3,18]. Поетика епістолярного жанру в усій глибині й багатозначності по-справжньому ще не опрацьована, хоча існують поодинокі спроби теоретичного осмислення цього складного багатолокового феномену. Передусім можна виокремити художність, художнє значення епістолярної спадщини, яка виражає психологічну, стилістичну, і мистецьку манеру. Це стосується листів письменників, митців, загалом людей творчих, але художній компонент, як

найголовніша прикмета листування, простежується "у кожного хто має жвавий розум і розвинену увагу, спостережливість і здатність художнього бачення, хто здатен вилити себе на папері"[11,137].

Епістолярій – межове явище, бо знаходиться на стику різних аспектів і жанрів людської поведінки, різних рівнів самоусвідомлення особистості – від здійснення звичайних комунікативних функцій – до самоцінних виявів духу. Сила і художній потенціал листа як жанру виявляється в його неоднозначності, полістилевості, на межі стилів і жанрів. Існує погляд на лист у літературі (В. Турбін, М. Бахтін) як на первинний, простий жанр, як на джерело літератури [11,136]. Найточніше характеризують лист за І. Паперно – як "протеїчний"[11,138], мінливий. За словами В.Кузьменка, "з терміном "епістолярний стиль" можна погодитися лише за умови, якщо комплекс різних стилів прийняти за одне ціле"[12,34]. Творчі постаті, яким близька епістолярна форма спілкування, усвідомлюють, що значення їхніх листів виходять за межі комунікативного, є унікальним творчим документом – інструментом осмислення і підбиття підсумків життєтворчого шляху.

Листи митців сповнені неповторного аромату епохи, середовища, людської індивідуальності, багатозначні, непередбачувані, як кожне поліфункціональне явище, що живиться з різних джерел і виборює своє власне місце в царині людського духу, а його специфікою, його душею є метафізична присутність адресата, тон неоціненної безпосередності, що в них присутній. Михайлина Коцюбинська слушно називає епістолярій "пронизливо відвертою сповіддю, скрупульозним щоденником, філософсько-естетичним трактатом, спонтанними мистецькими одкровеннями, неоціненними спостереженнями щодо психології творчості, начерком майбутнього художнього твору, "грою" розуму і сплеском чуття, не призначеним для широкої публіки, так би мовити, в одному примірнику – і тим цінніші"[11,7]. Важко не погодитись з дослідницею, оскільки вищезазначене повною мірою віддзеркалює життя і творчість не менш знаного прозаїка і драматурга Ігоря Костецького, який залишив по собі досить вагому епістолярну спадщину, що надзвичайно поглиблює наші знання про епоху, у якій жив письменник, про особливості його життя – як літературного, так і приватного. Листування цього письменника – відображення його душі, у якій відбилосся століття. Це літопис життя, що проходить у яскравих і темних кольорах водночас, неначе у декількох варіантах – реальних та нездійснених, що проходить як багатосюжетний, різноплановий, з ліричними відступами епістолярний роман – епопея, роман із втраченими листами і зниклими розділами: адже листи, як правило, доходять до нас далеко не повністю [16,130].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Епістолярій митців слова другої половини ХХ ст. продовжує викликати значний інтерес з боку дослідників. Бурхливий розвиток літератури означеного періоду, насиченість останньої різнорідними стильовими та ідейними тенденціями, пошук нових форм і збагачення новим змістом не могли не позначитися на листуванні письменників, яке набуває особливої виразності стильової палітри. Вивчення кореспонденцій породжує численні інтерпретації, неоднозначні оцінки, стає предметом критичних дискусій. У сучасному українському літературознавстві відчутною є тенденція до концептуального осмислення епістолярного жанру. З цих позицій передбачається необхідність ґрунтовного дослідження листування вітчизняних митців слова, зокрема кореспонденцій Ігоря Костецького.

Листування письменника дає змогу не тільки поглибити і значно розширити біографічні свідчення про нього, а й розкрити його погляди на явища суспільного, літературного й морального характеру. У лаконічних, а подекуди доволі розлогих листах Костецький роздумує про місце художньої творчості і мистецтва в світі, довіряє листам найсокровенніше.

Попри певні досягнення в царині дослідження епістолярію, все ще недостатньо вивченими видаються соціальні функції листування, характер відображення в них дійсності, їх змістові особливості та ін. З огляду на сказане, особливої уваги заслуговують дослідження Л.Вашків [2], М.Коцюбинської [11], В.Кузьменка [12], Ж.Ляхової [15], Г.Малохи [16], В.Святюця [21] та ін. Прикро, але листи Ігоря Костецького на сьогодні малодоступні широкому колу читачів. Ані в Україні, ані поза її межами не було зроблено спроби їх систематизації, коментування, видання. Не були вони представлені і у збірці вибраних творів, підготовлених до друку М.-Р.Стехом. Вибраний епістолярій І. Костецького знаходимо у монографії І.Юрової [29]. Ці листи варті читацької уваги, оскільки є своєрідним полігоном для літературознавчих пошуків – саме тут були окреслені питання та проблеми, які пізніше висвітлювались у його статтях, ставали наріжними для літературно-критичної позиції письменника. Не вивчалось листування також у взаємозв'язку з психологією творчості митця, не розглядалось як вияв авторської свідомості. Усе це поставило перед нами завдання – вивчити кореспонденції поета як цілісне і самостійне явище, що складає вагому частину його літературної спадщини. Це і зумовлює *актуальність* представленої статті.

Мета дослідження – здійснити системний аналіз епістолярію Ігоря Костецького в контексті світоглядних і стильових виявів сучасної йому конкретно-історичної доби. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: ввести в активний науковий обіг українського літературознавства недосліджений епістолярій поета; виявити індивідуальні риси, ознаки й закономірності поетики листів письменника; на матеріалі кореспонденцій митця дати характеристику жанрово-стильових особливостей

постмодерністського епістолярію.

Аналіз приватного листування вітчизняних митців слова другої половини ХХ ст. засвідчує, що епістолярій виявляє особливу гнучкість у пристосуванні до запитів часу. Спостерігаються процеси дифузії, взаємообміну різних жанрових форм останнього. Загалом жанри у традиційно-нормативному значенні шораз менше фігурують навіть у художній творчості митців, не кажучи про епістолярій. Рамки жанрів руйнуються, деякі з них майже цілком відмирають (скажімо, ода, дифірамп чи героїчна епопея). Відбувається закономірний процес деканонізації, виродження чи атрофування жанрів. Але змінюється не вся жанрова система літератури, а її традиціоналістськи зорієнтована модель. Натомість неканонічні жанри, особливо ті, що виникли на помежів'ї кількох родо-видових структур, продовжують існувати, більш того, власне, вони творять нове обличчя письменства. Кожен митець, хоче він того чи ні, перебуває в силовому полі певних жанрових канонів – на нього впливає традиція. Проте силою свого мистецького хисту письменники порушують, видозмінюють історично усталені норми, розширюють рамки жанру, надають специфічно індивідуальних та національних рис.

Листи Ігоря Костецького вирізняються особистісним, подекуди інтимним, спрямуванням, в яких автор порушує актуальні проблеми, пов'язані із суспільно-політичним, культурно-освітнім і літературним життям, які в свою чергу віддзеркалюють його ідейне і творче зростання. Костецького можна прилучити до тих митців слова, кореспонденції яких треба розглядати через образ самого автора, через розуміння його духовного світу, що, в свою чергу, вимагає з'ясування його уявлення про сенс життя, щастя, яким він бачить ідеал людини, яке місце в ієрархії цінностей займають людська гідність, честь, відданість. Щоб відкрити для себе письменника, варто осмислити його ставлення до духовності, до Бога. Як проповідник релігійної моралі, глибоко віруюча людина, митець називав себе щасливою людиною, оскільки написав те, про що хотів. Як релігійний філософ, Костецький набирився мудрості з Євангелія, з творів Данте. Саме в них він навчився цінувати особисту незалежність, вважаючи, що визволення починається від думок про свободу загалом, спроможність на її здобуття.

Вплив на формування жанрово-стильових особливостей кореспонденції письменника має орієнтація на певного адресата. Це не є випадковим, оскільки лист – явище, спрямоване на відтворення незакритого в собі життя автора, а зв'язків, що поєднують обох дописувачів, через що адресат перетворюється в своєрідного співавтора. Водночас, характер стосунків між дописувачами визначає і вибір теми, і зміст кореспонденції, і формальні особливості, і емоційний тон спілкування. Тому жанрово-стильові особливості кореспонденції митця знаходяться не тільки в залежності від адресата, а й від тих умов, в яких перебував автор у той чи інший момент.

Аналіз письменницького листування другої половини ХХ ст. засвідчує, що термін "лист" справді не має чітко окреслених жанрових рамок. Ми вирізняємо епістоли як літературно-художні твори, або критично-публіцистичного жанру, як ділові документи, що відображають не особисті, а службові-офіційні стосунки, кореспонденції, що мають ознаки особистого послання, проте розраховані на публікацію, або, як мінімум, на поширення в рукописному вигляді, і, нарешті, листи, які є документами приватного спілкування конкретних осіб.

Ж.Ляхова зазначає, що письменницький епістолярій – альмагама, явище поліфонічне, джерело універсальних знань про життєвий досвід, соціальну поведінку, психологію переживань, естетичні сприйняття й враження – складові структур як людської, так і творчої індивідуальностей [3,87]. Варто погодитись із дослідницею, адже письменницькі кореспонденції виконують не тільки властиві їм комунікативні функції, а є проникливою відвертою сповіддю, філософсько-естетичним трактатом, спонтанним мистецьким одкровенням. Писати в стилі власної душі неповторного обдарування, але в ім'я вираження найголовнішого, найсокровеннішого, справжньої суті буття, отже, на ґрунті синтезу змісту й форми, об'єктивного й суб'єктивного пізнання та вираження правди-істини, щоб відтворити головне, суттєве.

Аналізуючи епістолярну спадщину Ігоря Костецького бачимо, що особливість кореспонденцій поета проявляється в ерудиції, послідовності вираження думки, вміння надавати останнім художнього забарвлення. Такий тип листів можна дефініювати як інтелектуальні діалоги. Висновуємо, що листи Ігоря Костецького несуть на собі відбиток творчого обдарування митця, а при умовності будь-якої класифікації можна окреслити внутрішню жанрову диференціацію кореспонденцій письменника, в основі якої лежить перш за все тематика, що визначає і формальні, і стилістичні особливості останніх. Листування Костецького характеризується дифузиею, взаємопроникненням літератури, інформації, поєднанням об'єктивного і суб'єктивного, з чого випливає і його стиль і манера.

Вивчаючи збережене часом та обставинами листування І. Костецького, ми поволі звужуємо власне поле зору, наше сприйняття загострюється – й "інше" життя, потаємне, незаангажоване, закрите завісою життя митця, виникає неначе з небуття. Таким чином, його видимий світ стає для нас "привабливішим та ширшим", освітлюючись шораз новим сяйвом. Швидкоплинно, немов на стрічці кінематографу, ми бачимо обличчя, чуємо голоси, які влітаються у симфонію часу, і над усією цією поліфонічною цілісністю чітко домінує один голос. Читаючи листи Ігоря Костецького, ми відчуваємо

його індивідуальну художню свідомість, яка "об'єктивно" існувала в його широкому кругозорі, в сучасному йому світі [17,29]. Бачимо його справжнє обличчя, аналізуючи діалоги письменника з його друзями та дружиною, колегами по перу, критиками та філософами, політичними діячами та видавцями, літераторами-початківцями і т.ін. І перед нами постає "роман одного роману". Листування видатного прозаїка змушує задуматися про "кінець та початок", про неунікну, безжалісну детермінованість кожного кроку, кожного етапу його важкого та складного, святкового та трагічного, людяного та пророчого життя.

Відтворюючи окремі моменти життя та творчості видатного прозаїка діаспорної України, публікуючи та коментуючи документи, що освітлюють нові сторінки життя та надбань Ігоря Костецького, важливо не обмежуватися тільки приватними спостереженнями, ніколи не забувати про те, що набуток прозаїка продиктований обставинами часу і особливостями мислення письменника. Костецький належить до когорти тих майстрів слова, для яких образ духовної України, "українська ідея" несли в собі естетичну та світоглядну сутність. Своє розуміння проблеми українства та її бачення віднайшли свій вияв не тільки в публіцистичних та художніх творах митця, але й у його епістолярній спадщині. "Український літературний процес досяг того ступеня самоусвідомлення, на якому він не потребує реставрувати здобутки свого позавчора, ані бодай для видимости вбиратися в княжі опанчі або козацькі жупани. Недоросла і повна сил істота, яка може відважно дивитися вперед"[9,32].

Аналіз листування Ігоря Костецького дає нам змогу простежити не тільки різні перипетії його життя, літературну творчість, а й непрості взаємини та товариські стосунки з Ю.Лавріненом, В.Лесичем, Д.В.Степовиком, Л.Залеською-Онишкевич, О.Ізарським, О.Бабієм, Ю.Бойком-Блохином та ін. Яскраві сторінки цих листів насичені пафосом боротьби і присвячені практичним справам та вміщують строгі, афористичні за формою, високі за змістом роздуми про призначення письменника, про завдання літератури.

Костецький безперервно листувався з Юрієм Лавріненом (Айб/Ансбах, Н.Ульм, Штутгарт). Це листування нагадувало документацію дружби і співпраці двох особистостей, для яких відмінності індивідуальних вдач, темпераментів, поглядів, знань і життєвих досвідів виявилися другорядними перед обличчям відданості справі, яка їх об'єднувала – службі українській літературі і культурі. Товариші, друзі та соратники, тісна дружня спілка письменників, що була розбита залізною рукою долі, – уся ця трагедія постає зі сторінок листування І. Костецького, і ми знову маємо змогу відчутти феномен безсмерття його виважено-літописної культури як явища, що за природою своєю є унікальним. Основна частина листування між Костецьким та Лавріненом припадає на кінець 1950-х та ранні 1960-ті роки, на період особливої творчої активності обох літераторів. Їхнє листування стало рідшим у другій половині 1960-х в період хвороби Лавріненка, проте обидва літератори залишилися друзями та – у принципових справах – однодумцями аж до смерти Костецького 1983 року.

Це листування є найбільш насиченим літературно-критичною проблематикою. У них звучать гострі, але в той же час виважені й помірковані судження щодо проблем у літературі, і загалом у перекладацтві. Адже якраз в той час Костецький заснував власне видавництво "На горі" і поринув у відчайдушну видавничу діяльність не лише редактора і видавця творів низки українських еміграційних поетів (Віри Вовк, Олега Зуєвського, Вадима Лесича тощо), а й перекладача та упорядника високоякісних видань світової класики. В листах митець висловлював наполегливі прохання до Лавріненка щодо організації для нього пісень "Одіссеї" в перекладі Потебні і переклад "Генрі" ІV Осьмачкою, оскільки Костецький готує "потрошку до друку хрестоматію літератури в українських перекладах. А це річ унікальна"[23,106]. Костецький і Лавріненко часто надсилали свої рукописи один одному, з нетерпінням очікуючи на сувору, виважену оцінку, проте, дружню. І вони ніколи не помилялися у своїх розрахунках. У листах обох респондентів досить часто звучать відзиви про надіслані статті або рукописи, відзиви то лаконічні, то більш розгорнуті, але завжди з обґрунтованими критичними зауваженнями. Взаємний обмін враженнями, думками в листах неначе відкриває перед нами завісу в творчу майстерню обох письменників. Костецький також звертався і за дружньою порадою щодо своєї сім'ї, пишучи: "Спішна і досить прикра справа. У лондонському журналі "Визвольний шлях" у статті Державина, йдеться про "славнозвісне подружжя Костецьких", а антологію дружини митця названо "скандальною колекцією літературних блазнів"[23,112]. Я маю досить зубів і кулаків, і знайомий з способами полемічного боксування. Мене боронити ніколи не треба, бо я це вмію робити сам. Але друга партія "славнозвісного подружжя" стоїть у особливому становищі. І я потребує певної поради"[23,112]. Ці листи є невеличким віконцем у конкретний простір історичного та соціального буття української еміграційної спільноти в її культурному та творчому вимірі найістотнішому і найактуальнішому сьогодні.

Публіцистика Ігоря Костецького разом з його художніми творами була органічною сферою вияву політичної, інтелектуальної і творчої енергії. Юрій Бойко-Блохин звертався до Костецького стосовно можливої організації українських письменників на терені Європи. Митець в свою чергу відписував, що "не бачить для себе можливості взяти участь у такій організації, оскільки єдиний глузд організованої письменницької діяльності на еміграції був би той, щоб видавати свої твори. Просто щоб вони існували як факт абстрактної культури, без будь-якої надії впливати цими творами на духове життя наших

співвітчизників"[25,33].

Листування Ігоря Костецького та Олега Бабія (Мюнхен-Карлсфельд 1946р.) велося в іншій площині. Домінантою кореспонденцій стала виключно література, через що листи носять приватно-діловий характер. Обидва респонденти враховують побажання та зауваження іншого. У цьому листуванні з урахуванням історико-літературного, соціально-психологічного та літературно-побутового підтексту, маємо змогу простежити основні етапи творчої еволюції письменника. Його внутрішнє, духовне зростання протікало складно, зовсім не однобічно і не прямолінійно. Дистанція у часі дозволяє нам ґрунтовно й всебічно простежити цей процес інтелектуального та духовного зростання митця, що був обумовлений закономірним ходом історії та часу [18].

Час привносить певні зміни в літературу, розподілюючи при цьому й попит книжкового ринку, критичні розмежування та конфронтації журналістів, читачів та письменників. Ігор Костецький гостро відчував усі негаразди, був вимушений перебувати у тому середовищі, диктованому часом, який охоплював усіх і був проти всіх. Письменник був дуже сильною, на диво життєрадісною людиною. Надавали йому такої сили респонденти, про що засвідчують їхні листи. Зокрема, він зазначає в листі до Лесі Залеської-Онишкевич (Шварцвальд, Штутгарт (1966-83рр.): "...кореспонденція надає мені моральну підтримку в боротьбі з тими, що не можуть, або не хочуть розуміти моїх задумів і тих проблем, що я намагаюся у своїх літературних працях заторкнути"[19,140]. Костецький питав поради щодо своїх драматичних творів і просив дослідницю викласти свою власну концепцію деяких образів.

Точчасне еміграційне життя витісняло ідилію. Наполегливо виникало все те ж саме питання про призначення письменника, про гідного читача. Полеміка про це проходить через усе листування Костецького і спостерігається зокрема в епістолі до О. Ізарського (1957-1963рр.): "Як тримати людей, людську увагу на несучасному, на класичному. Це провідне завдання кожної мистецької епохи. Чому я такий модерніст? Та саме тому ж, що шукаю дійсних, а не ялових засобів, якими можна було б утримати людей. ...Чим далі живеш і працюєш, тим більшу відповідальність відчуваєш за кожне написане слово читача." Цікавим у листуванні було порушення мовної теми. Митець завжди прагнув вивести українську мову в ранг міжнародної, про це свідчать його слова: "якщо зміст і напрям моєї відповідальності підсумувати одним реченням, то воно полягає у безнастанному пробиванні стежок для української мови до тих регіонів сили, в яких ще сьогодні перебуває мова російська – наш єдиний серйозний і справжній конкурент"[10,190].

Листи демонструють надзвичайно багатий матеріал для ознайомлення з суспільною атмосферою, у яку жив і творив Ігор Костецький під час своєї еміграції. Скажімо, Дмитру Степовику, з яким мав дружньо-ділові стосунки, Костецький зізнається, що перекладацька справа дається дуже нелегко, навіть поза межами більшовизму, навіть за кордоном і вимагає великих зусиль: "Треба спершу розшифрувати тексти, підготувати до друку в їх оригіналі, зробити український переклад, роздобути силу-силену джерельного матеріалу для вступної статті, ілюстрації і тд, і тд, і тд.". (Швакгайм 1968.70 рр) [1].

Здійснений аналіз епістолярної спадщини Ігоря Костецького дає підстави зробити певні висновки, що листування письменника – джерело багатоаспектне, багате на подробиці життя, які дозволяють ближче, безпосередніше доторкнутися до самого автора та його доби. Загалом листування веде і до автобіографії, і до творчості, до усіх проявів духовного життя письменника, оскільки це – блискучі зразки епістолярного стилю, що характеризують високий рівень літературних зв'язків письменника та його оточення. У процесі аналізу кореспонденцій Ігоря Костецького виявлено ряд аспектів, що потребують подальшого вивчення – епістолярій як джерело генези відповідних форм світогляду митця, розкриття аксіологічного та гносеологічного аспектів художнього мислення письменника в його листуванні.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Архів-музей літератури і мистецтва України*, фонд №1290, опис 1, номер справи 180, аркуш 1-14.
2. *Вашків Л.* Епістолярна літературна критика: Становлення, функції в літературному процесі / Л.Вашків – Тернопіль: Поліграфіст, 1998. – 134с.
3. *Герцен А.* Полн. собр. соч.: В 30 т. / А.Герцен – М., 1956. –280с.
4. *Гладкий В.* Листи письменників / В.Гладкий // Українське літературознавство – Львів, 1970. – Т.8. – С.13-17.
5. *Деметрій.* О стилі / Деметрій // Античные риторика. – М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1978. – 340с.
6. *Джерела до новітньої історії України.* – Т.3. // Листування з американських архівів. 1857-1933 – Н.-Й.: Укр. Вільна Академія Наук у США,1992. – С. 217.
7. *Дорошкевич О.* Урваний роман: Куліш і Милорадовичівна. Листи. / О.Дорошкевич – К., 1927. – С.84.
8. *Історія української літератури ХХ століття:* у 2 кн.: навчальний посібник / за ред. В.Г. Дончика.– К.: Либідь, 1995. – Кн. 1, ч.1: 1960-1990-ті роки – 512с.
9. *Костецький І.* Український реалізм ХХ сторіччя / І.Костецький // МУР. Збірник III., Регенсбург, 1947. – С. 33.
10. *Костецький І.* З листів до Олексі Ізарського / І.Костецький // Хроніка-2000. – № 1-2. – 1993. – С. 189-192.
11. *Коцюбинська М.* "Зафіксоване й нетлінне". Роздуми про епістолярну творчість. / М. Коцюбинська – К.: Дух і літера, 2001. – 299 с.

12. Кузьменко В.І. Письменницький епістолярій в українському літературному процесі 20-50-х років ХХ ст. / В. Кузьменко – К., 1998. – 305 с.
13. *Листи Барки Василя до Віри Вовк* // Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. – Ф.1212, опис 1, справи 136.
14. Ляхова Ж. Теоретичні питання дослідження епістолярію українського письменства / Ж.Ляхова // Третій Міжнародний конгрес українців. – Харків, 1996. – Том: Літературознавство. – С.85-91.
15. Ляхова Ж. За рядками листів Тараса Шевченка / Ж.Ляхова – К.: Дніпро, 1984. – 134 с.
16. Малоха Г. Літературна мемуаристика: Навчальний посібник-хрестоматія / Г.Малоха – К.: Міленіум, 2008. – 416 с.
17. Мовчан Р. Неопублікованими сторінками записників Григора Тютюнника / Р.Мовчан // Слово і час. – 1993. – №8. – С. 28-35.
18. МУР: мистецький український рух. // Літерат.-мист. проблематики. – Мюнхен-Карльсфельд – 36.2 – 1946.
19. Онишкевич Л. Листування з Ігорем Костецьким / Л.Онишкевич // Сучасність. – 1998. – №6. – С. 130-150
20. Поліщук Я. Література рідного краю / Я.Поліщук // Син Волині, громадянин світу (Улас Самчук) – Рівне, 1993 – 124 с.
21. Святовець В.Ф. Епістолярна спадщина Лесі Українки: Листи в контексті художньої творчості / В.Святовець – К.: Дніпро, 1981. – 183 с.
22. Степанов Н.Л. Дружеское письмо начала XIX века / Н. Степанов // Поэты и прозаики. – М., 1966. – 360 с.
23. Стех М.-Р. Вікно у будні культури творення (Листи І. Костецького до Ю. Лавріненка) Київська Русь / М.-Р.Стех // Літературно-критичний часопис Захід. – 2008. – С.106-155.
24. Стус В. Листи до друзів і знайомих / В.Стус // Твори в 4-рьох томах. – Львів. "Просвіта", – 1997. – Т.6, кн.2.
25. Тетерина Д. Об'єднання Українських письменників "Слово" на еміграції в Європі / Д.Тетерина – К.: Мюнхен: МВЦ "Медінформ", 2005. – Том I. – 264с.
26. Todd V.M. Дружеское письмо как литературный жанр в пушкинскую эпоху / И.Ю.Куберский (пер. с англ.). – СПб., 1994. – 207 с.
27. Франко І. Листи / І.Франко // Зібрання творів у 50-ти томах. – К.: Наук. думка, 1986. – Т.Т. С. 48-50.
28. "Щоб було слово і світло": Листування Григора Тютюнника / Передмова, упоряд., приміт., підготовка текстів О.І.Неживого. – Луганськ: Альма-матер, 2004. – 232 с.
29. Юрова І. Творча особистість І. Костецького у літературному дискурсі II половини ХХ століття: монографія / Інна Юрова. – Донецьк: Норд-Прес, 2006. – 270 с.

Юлія БАБИЧ

УДК 82.0

РОЛЬ ОБРАЗА ЕЛЕНЫ В РАЗВИТИИ СЮЖЕТА РОМАНА Л. УЛИЦКОЙ „КАЗУС КУКОЦКОГО”

В статье исследуется проблема сюжетной функции персонажа романа на примере образа Елены в романе Л. Улицкой „Казус Кукоцкого” оперируя теорией Ю.М. Лотмана о типах сюжета и персонажей, в статье доказано, что Елена как неподвижный персонаж не является сюжетообразующим героем.

Ключевые слова: персонаж, сюжет, гендерный, Л.. Улицкая

У статті досліджується проблема сюжетної функції персонажа Романа на прикладі образу Єлени в романі Л. Улицької „Казус Кукоцкого”. Оперуючи теорією Ю.М. Лотмана про типи сюжетів та персонажів, у статті доказано, що Єлена як нерухомий персонаж не може бути сюжетотворчим героєм.

Ключові слова: персонаж, сюжет, гендерний, Л.. Улицька.

The article explores the problem of plot in the novel in the example of the novel by Helen L. Ulitskaya "Causus Kukotskoho". Operating on the theory of Lotman types of plots and characters, the article showed that Helena as a still character can not be the hero, creating the plot.

Key words: character, plot, gender, L. Ulitskaya.

Л. Улицкая – автор довольно солидного корпуса романов, повестей, драм, который не только пользуется читательским спросом, но и является объектом литературоведческого анализа. Л. Улицкая пришла в литературу, обретая уже солидный жизненный опыт. Собственно, ничего нового писательница не выдумывает: все сюжеты, по её же словам, давно записаны. Сфера её открытий - характеры и прежде всего женские.